

Köntös Nelli

Moodle az ELTE Egyetemi Könyvtárban: e-learning keretrendszerrel támogatott könyvtári önértékelés

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Egyetemi Könyvtára 2010-ben alkalmazta először a könyvtári hálózat szervezeti önértékelésének támogatására az ELTE e-learning rendszerét, a Moodle-t. A szerző célja a projekt moderátoraként és az önértékelési útmutató egyik szerzőjeként a Moodle rendszer használata során szerzett tapasztalatainak megosztása azokkal a könyvtárakkal, ahol önértékelést végeztek, végeznek, vagy éppen erre készülnek, azonban még nem döntöttek a projekt technikai háttéréről.

Bevezetés

A könyvtári minőségmenedzsment-szemlélet elterjedése szükségszerű tendencia, melynek ismerete, elfogadása és gyakorlati alkalmazása nélkül nem lehet korszerű szolgáltatásokat nyújtani. [1] 2008-ban az ELTE Egyetemi Könyvtár is csatlakozott a „Könyvtári Minőségfejlesztés 21” (K21) programhoz. A minőségfejlesztés egyik alapelve a folyamatos mérés, önértékelés, melynek eredményei beépülnek a mindennapi munkába. A könyvtárak önértékelésen alapuló értékelési rendszeréről, a *Minősített Könyvtár* cím és a *Könyvtári Minőségi Díj* adományozásáról szóló 12/2010. (III. 11.) OKM rendelet [2] 2010 márciusában jelent meg. A rendelet 5. §-ának (2) bekezdése értelmében a könyvtárak minden évben pályázhatnak a Minősített Könyvtár cím viselésére a *Könyvtári Minőségügyi Bizottság* által közzétett *Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer (KKÉK)* [3] szakmai szempontjai szerint elkészített önértékeléssel és a pályázati felhívásban előírt egyéb dokumentumok benyújtásával. A cím és a díj elnyerésének lehetősége minden könyvtár előtt nyitva áll, ha elkötelezték magukat a minőség és a folyamatos fejlesztés szemlélete mellett.

„A minőségirányítás módszere, területei és értékelési szempontrendszere az EU tagállamai által elfogadott *Közös Értékelési Keretrendszer*, a *Common Assessment Framework (CAF)* alapján került bevezetésre. Az *Európai Minőségügyi Menedzsment Alapítvány (European Foundation for Quality Management = EFQM)* által kidolgozott *Európai Minőségi Díj* modellre épülő keretrendszer legfontosabb célkitűzései a szervezet erős és gyenge pontjainak feltárása, a legfontosabb fej-

lesztendő területek kijelölése, a továbbfejlődés irányainak meghatározása.” [4] A CAF modellt alapul vevő keretrendszer a szervezetet alapvetően az adottságok és az elért eredmények mentén vizsgálja, 9 kritériumot és 28 alkritériumot felállítva, melyek értékelésének célja többek között a fejlesztési irányok jelzése, a bevált jó gyakorlatok azonosítása, a szervezet előrehaladásának mérése és a szervezetek közötti tapasztalatcsere előmozdítása.

Szervezeti önértékelés az ELTE könyvtári hálózatában

Az ELTE könyvtári hálózatának első önértékelési projektje a Könyvtári Minőségfejlesztés K21 program keretében 2010 tavaszán indult el. Már az önértékelés előkészítésekor felmerült, hogy a program sikeres megvalósításához, a résztvevők belső kommunikációjának hatékonyabbá tétele, továbbá a keletkező dokumentumok megosztása és hosszú távú megőrzése érdekében szükség van egy olyan közös felületre, amely minden – az önértékelésben részt vevő – személy számára könnyen elérhető, és komolyabb informatikai szak tudás nélkül kezelhető. Különösen fontos volt, hogy a szervezeten belül és földrajzilag erősen széttagolt könyvtári hálózat a közös felület segítségével összehasonlítható módon, közösen hasznosítható eredményeket elérve és közzétéve végezze el az önértékelést. A projekt vezetése az önértékelés technikai háttérének kialakításakor több lehetőséget megvizsgálva végül a minden szükséges funkciót biztosító Moodle rendszer alkalmazása mellett döntött. Az ELTE e-learning rendszerét eredetileg az egyetemi oktatómunka és a hallgatók tanulási folyamatának támogatására hozták létre, ezt tük-

rözi a felületen használt terminológia is (oktató, hallgató, kurzus, beiratkozás), mely azonban nem befolyásolta hátrányosan a rendszer alkalmazását az önértékelési projektben.

Az ELTE Könyvtári Minőségfejlesztés K21 projekt 2008 óta használja a Moodle-t, az ELTE e-learning rendszerét, mely kezdetben a K21 programban részt vevő munkacsoportok belső kommunikációját és képzését támogatta, majd két év tapasztalatának birtokában – 2010 márciusában – a könyvtári hálózat önértékelési tevékenységét segítette. Az önértékelésben az ELTE 13 hálózati könyvtára (1. táblázat) képviseltette magát a szervezet nagyságának és komplexitásának megfelelő önálló értékkelő csoportok felállításával.

1. táblázat

A szervezeti önértékelésben részt vevő könyvtárak és munkatársak

1.	Állam és Jogtudományi Kar Könyvtára	3 fő
2.	Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Könyvtára	3 fő
3.	BTK Angol-Amerikai Intézet Könyvtára	3 fő
4.	BTK Germanisztikai Intézet Könyvtára	3 fő
5.	BTK Központi Olvasóterem	3 fő
6.	BTK Távol-keleti Intézet Könyvtára	1 fő
7.	BTK Történeti Intézet Szekfű Gyula Könyvtára	2 fő
8.	Egyetemi Könyvtár	7 fő
9.	Informatikai Kar Könyvtára	2 fő
10.	Pedagógiai és Pszichológiai Kar Könyvtára	3 fő
11.	Tanító- és Óvóképző Kar Könyvtára	3 fő
12.	Társadalomtudományi Kar Könyvtára	3 fő
13.	Természettudományi Kar Könyvtára	3 fő

Minden csoport munkáját a K21 projekt képviselőjeként egy külső moderátor segítette. A külső moderátor az esetek többségében egy másik ELTE hálózati könyvtár munkatársa volt és egyben a K21 munkacsoportok egyikének tagja. Összesen 58 fő kapcsolódott be az önértékelési programba.

A Moodle alkalmazásának ismertetése

A XXI. században a tanulás és tanítás nehezen képzelhető el az internet nyújtotta tér- és időbeli korlátoktól független együttműködés lehetősége

nélkül. Ezt az igényt felismerve fejlesztette ki *Martin Dougiamas* rendszergazda az *Ausztrál Curtin Egyetemen* az ingyenes, nyílt forráskódú Moodle e-learning keretrendszer, melynek 1.0-ás verziója 2002. augusztus 20-án jelent meg. [5] A Moodle a *Modular Object – Oriented Dynamic Learning Environment* angol kifejezés rövidítése, azaz moduláris objektumorientált dinamikus tanulási környezet. A Moodle egyszerre tekinthető kurzus- (*Content/Course Management System = CMS*) és oktatáskezelő rendszernek (*Learning Management System = LMS*) [6], illetve olyan web 2.0-ás környezetbe ágyazott internetes alkalmazásnak, amellyel az oktatók hatékony virtuális oktatási környezetet (*Virtual Learning Environment = VLE*) hozhatnak létre. [7] A Moodle honlapjának adatai szerint jelenleg 67 145 regisztrált aktív oldal működik 217 országban világszerte, ebből Magyarországon pillanatnyilag 330 [8], bár ez a szám napról napra változik.

A rendszer telepítését követően a belépéshez az *Egységes Tanulmányi Rendszerben (ETR)* használt *egységes hallgatói azonosító (EHA)* kód és jelszó szükséges. Minden ELTE polgár, így az önértékelésben részt vevő, azonosítóval még nem rendelkező munkatársak is a *Quaestura Hallgatói Ügyfélszolgálati Irodától* kaptak kódot és jelszót. A bejelentkezést követően az 1. ábrán látható kezdőoldal „Online felületeim” menüpontja alatti blokkból a megfelelő oktatási program kiválasztásával lehet eljutni az önértékelés e-learning felületére.

Az oldal, szerkezetét tekintve, három fő részre osztható. A középső „Az online felület tartalma” elnevezésű területen láthatók a tematikus vagy kronologikus rendben feltöltött oktatási anyagok, melyet balról és jobbról az adott oktatási programot kísérő modulok és a rendszer kezelését szolgáló vezérlőelemek fognak közre. Ahhoz, hogy minden beállítási lehetőség elérhetővé váljon, szerkesztői/oktatói jogosultság szükséges, melynek birtokában láthatóvá válik az oldal tetején elhelyezkedő „Szerkesztés bekapcsolása” felirat (2. ábra).

A képernyő bal oldalsávjának első eleme a bejelentkező személy alapadatait tartalmazó üdvözlő üzenet. Az alatta lévő „Online felületeim” mezőben látható, hogy mely oktatási programok résztvevője a felhasználó. A harmadik „Tevékenységek” blokk tartalma változó. Az itt megjelenő lehetőségek száma és típusa attól függ, hogy az oktatófelület létrehozója milyen modulokat használ. A választ-

ható tevékenységek köre igen szerteágazó, az ELTE könyvtári hálózatának önértékelő csoportjai ezek közül a *tananyag*, a *fórum*, a *wiki* és a *fogalomtár* tevékenységeket használták, melyek részletesen a cikk későbbi fejezeteiben kerülnek bemutatásra. Az „Elkövetkező események” naptármódulként működik, az adott kurzushoz rögzített események időpontjára emlékeztet. A „Legutóbbi tevékenység” panel pedig az utolsó belépés óta az oldalon történt aktivitásokat, módosításokat mutatja.

Áttérve a képernyő jobb oldalán látható vezérlőelemekre, az első, a felület könnyebb olvasható-

ságának beállítására szolgál. Az ikonok segítségével a betűméret, illetve a szöveg kontrasztja egyaránt növelhető vagy csökkenthető. Az alatta lévő, „Online felhasználók” elnevezésű blokk azokat a felhasználókat mutatja, akik az adott képzési program tagjai, és az utóbbi 60 percen jártak az oldalon. A harmadik, „Személyek” kategórián belüli „Résztevők” menüpontra kattintva megnézhető, hogy kik csatlakoztak az adott programhoz. A tagok listája különböző részletettségű adattartalommal jeleníthető meg, attól függően, hogy a felhasználó milyen részletességgel adta meg azt a saját profiljában (3. ábra).

The screenshot displays the ELTE eLearning system interface. At the top, there is a navigation bar with the ELTE logo and various menu items like 'Egyetem', 'ePortfólió', 'ELTE Online', etc. Below this is a banner for 'Eötvös Loránd Tudományegyetem - eLearning Rendszer'. The main content area is titled 'ELTE eLearning Önértékelők'. It features several sections: a user profile for 'Köntös Nelli' with a 'Kilépés' button and 'Profilom frissítése' link; a central 'Az online felület tartalma' section with links to 'Tartalék fórum', 'Bizonyítékok', and 'Mintául ajánlott dokumentumok'; a list of 'Archívum 2010' items including 'Archívum - 2010', 'Önértékeléssel kapcsolatos kérdések (GYIK-wiki)', 'e-Learning felület használata (GYIK-wiki)', 'blog-féle', and 'Statisztikai_fogalmak'; a 'Könnyebb olvashatóság' section with font size and contrast controls; an 'Online felhasználók' section showing active users like 'Köntös Nelli' and 'Orosz-Tolnai Eszter'; an 'Személyek' section for 'Résztevők'; an 'Adminisztráció' section with links to 'Pontok', 'Ügyfélszolgálat', and 'Profil'; and finally, an 'Oktatóm' section for '1_Mindenkinek'.

1. ábra Az önértékelés online felülete az ELTE e-learning rendszerében

ELTE eLearning ▶ Önértékelők Szerep átadása ... Szerkesztés bekapcsolása

Jó reggelt

Köntös Nelli
KONMBGB.ELTE

Kilépés

Profilom frissítése
Utolsó bejelentkezés
k. 10 apr 2012, 10:16
(27 perc 2 mp)

Az online felület tartalma

- Tartalék fórum → ↻ ⌂ ✕ ⌂
- Bizonyítékok → ↻ ⌂ ✕ ⌂
- Mintául ajánlott dokumentumok → ↻ ⌂ ✕ ⌂

Tartalom hozzáadása Tevékenység hozzáadása

1 Archivum 2010

- Archívum - 2010 → ↻ ⌂ ✕ ⌂
- Önértékeléssel kapcsolatos kérdések (GYIK-wiki) → ↻ ⌂ ✕ ⌂
- e-Learning felület használata (GYIK-wiki) → ↻ ⌂ ✕ ⌂
- blog-féle → ↻ ⌂ ✕ ⌂
- Statistikai fogalmak → ↻ ⌂ ✕ ⌂

Tartalom hozzáadása Tevékenység hozzáadása

Könnyebb olvashatóság

A- A A+

A A A A

Online felületeim

- Az ELTE Könyvtárainak hálózata
- Önértékelés

Tevékenységek

- Fogalomtárak
- Fórumok
- OU wikis
- Tananyagok

Elkövetkező események

Nincs elkövetkező esemény

Áttérés a naptárhoz...
Új esemény...

Legutóbbi tevékenység

Aktivitás csütörtök, 12 április 2012, 21:53 óta
Teljes jelentés a legutóbbi tevékenységről...

Semmi hír az utolsó belépés óta

Személyek

Résztevők

Adminisztráció

- Beállítások
- Pontok
- Eredmények
- Csoportok
- Ügyfélszolgálat
- Kurzus tartalom másolása
- Kurzus tartalom letöltése
- Vendég meghívása
- Visszaállítás
- Importálás
- Jelentések
- Kérdések
- Fájlok
- Profil

Wikipedia

Magyar >

Kurzusértékelés

Értékelje a kurzust!

★ ★ ★ ★ ★
No ratings given

2. ábra A Moodle szerkesztői felülete

Önértékelés

Résztevők Blogok Megjegyzések

Online felületeim: Önértékelők

-nál hosszabb ideje tétlen felhasználók megmutatása: Időszak kiválasztása

Felhasználók felsorolása: Kevésbé részletes

Jelenlegi szerep: Minden

Minden résztvevő: 58

Név : Minden A Á B C S D D Z S E É F G G Y H I Í J K L M N N Y O Ó Ő P Q R S S Z T T Y U Ú Ű V W X Y Z S
 EHA : Minden A Á B C S D D Z S E É F G G Y H I Í J K L M N N Y O Ó Ő P Q R S S Z T T Y U Ú Ű V W X Y Z S

Oldal: 1 2 3 (Következő)

Felhasználó képe	Név / EHA	Város/falu	Ország	Utolsó belépés ↑	Választás
	Orosz-Tolnai Eszter ORESAAE.ELTE		Magyarország	most	☐
	Köntös Nelli KONMBGB.ELTE	Budapest	Magyarország	46 perc 17 mp	☐
	Vietorisz Gabriella VIGKAAE.ELTE	Budapest	Magyarország	7 nap 16 óra	☐
	Dániel Szonja DASKAAB.ELTE	Budapest	Magyarország	12 nap	☐
	Pór Dorottya PODLAAO.ELTE		Magyarország	14 nap 17 óra	☐
	Schalbert Edit SCETAEE.ELTE		Magyarország	17 nap 19 óra	☐
	Jávor Zoltánné JAZMAAP.ELTE		Magyarország	19 nap 17 óra	☐

3. ábra Az önértékelés résztvevőinek nyilvántartása

A teljes megjelenítés tartalmazza a személy fényképét (ha feltöltötte), nevét, EHA kódját, e-mail címét, földrajzi adatát és a rendszerbe történő utolsó bejelentkezésének időpontját (nap, óra, perc pontossággal). A listából továbblépve a felhasználó adatlapjára megtalálható az online kurzusba való bejelentkezésének első dátuma is és a további oktatási programok felsorolása, amelyekben részt vesz. Láthatóvá válik ezeken kívül a kurzusban betöltött szerepe, azaz a hozzáférési jogosultságának szintje.

A Moodle rendszerben a felhasználók lényegében négy fő jogosultsági szint szerinti csoportba (adminisztrátor/rendszergazda, szerkesztő/oktató, hallgató, vendég) sorolhatók, attól függően, hogy milyen megtekintési, szerkesztési és beállítási lehetőségek érhetők el számukra. Az említett felhasználói kategóriák további differenciálása is lehetséges. Az önértékelés e-learning felületének kialakításakor a résztvevőktől elvárt feladatokhoz szükséges hozzáférési szinteket és szerepköröket a projektvezetés határozta meg. Az önértékelők közül szerkesztői jogosultsággal 4, hallgatói hozzá-

féréssel 54 személy rendelkezett. Külön adatlapon tekinthetők meg – időrendben visszafelé haladva – a személy fórum-hozzászólásai, blogbejegyzései, megjegyzései és a tevékenységéről szóló jelentések, a rendszer által automatikusan vezetett nyilvántartásban.

A következő vezérlő elem, az „Adminisztráció” tartalmazza a rendszer beállításának legtöbb lehetőségét, melyeket a következő fejezet részletesen bemutat. A jobb oldali menüben található továbbá a „Wikipedia”, amely az e-learning rendszeren keresztül teszi kereshetővé a Wikipedia tartalmait. Az utolsó „Kurzus értékelés” pont a hallgatók számára teszi lehetővé az adott kurzus értékelését, csillagok formájában.

Az önértékelés Moodle felülete

Szerkesztői/oktatói jogosultság birtokában a szerkesztési funkció bekapcsolásával minden tevékenység mellett különböző ikonok jelennek meg, melyek jelentését röviden a 2. táblázat foglalja össze.

2. táblázat

Ikonok és jelentésük az ELTE e-learning rendszerében

	áthelyezés balra, jobbra		csoportmód beállítása
	áthelyezés felfelé, lefelé		fórum
	sorrendcsere		külső honlap csatolása
	adott egység törlése		fogalomtár
	szerkesztés		tevékenység látható / rejtett
	megjegyzés hozzáadása		mappa
	tananyag		wiki
	aktuális téma kijelölése		szerep átadása
	egy vagy több téma mutatása		súgó megjelenítése

A szerkesztés bekapcsolásával elérhetővé válik továbbá az „Adminisztráció” menüpont minden eleme (2. ábra), melyek a következő 14 beállítási lehetőséget foglalják magukban:

Beállítások (4. ábra)*Általános*

Az első egység a legalapvetőbb kurzusbeállítások szerkesztését biztosítja. A program teljes és rövid neve, azonosító száma nem módosítható, ez az ETR-ből származó adat. A kurzus készítője ezen a panelen adhatja meg a kurzus létrehozásának és működésének célját összefoglaló rövid szöveges leírást, illetve kiválaszthatja a kurzus formáját. Az önértékelés e-learning felülete a témaformát használta, de ezen kívül rendelkezésre áll több különböző forma is (LAMS-kurzusforma, Project Format, SCORM-forma, fórumforma és heti forma). Ezt követően a programhoz tartozó hetek/témák száma határozható meg 1 és 52 között, illetve a kurzus kezdésének dátuma (év, hónap, nap pontossággal). A kurzusok rejtett részeinek megjelenítési beállításával a kurzus indítója azt befolyásolhatja, hogy a kurzusában lévő rejtett tartalmak miként jelenjenek meg a szerkesztői jogosultsággal nem rendelkező felhasználók számára: tömör – de látható – formában vagy pedig a rejtett részek maradjanak teljesen láthatatlanok. A következő lé-

pésben a kurzussal kapcsolatos megjelenítendő hírek száma választható ki 0 és 10 között. Az alatta lévő „Pontok megmutatása” lehetőség az önértékelés folyamatában nem került felhasználásra. Az „Aktivitási jelentés megmutatása” funkció a kurzus résztvevőinek tevékenységéről készített naplófájlok megjelenítésére vonatkozik. A jelentések részletes információt közölnek a felhasználók által végzett lépésekről, a rendszerbe való bejelentkezés pillanatától kezdve a kilépésig. A saját tevékenységéről szóló jelentést az adott felhasználón kívül egyedül a szerkesztői jogosultsággal rendelkezők láthatják. A „Maximális feltöltési méret” megadásával minden kurzus esetében megszabható, hogy mekkora lehet a felhasználók által feltölthető legnagyobb állomány mérete (0 bájt és 55 MB között). Már az önértékelés előkészítésekor fontos szempont volt a projektvezetés számára, hogy minden, a folyamat során használt és keletkezett dokumentum megőrzésre kerüljön, és minden aktivitás dokumentálása megtörténjen, továbbá a rendszer tárolókapacitása ne akadályozza a munkát. A következő „metakurzus” opció bekapcsolása esetén a kurzus olyan közös területként használható, amely lehetővé teszi a konkrét kurzusok résztvevőinek, hogy kapcsolatot tartsanak fenn egymással. Egy metakurzussal meghatározott szempont szerint összetartozó kurzusokat vagy tantárgyi területeket lehet összekapcsolni, csoportosítani.

- **Kurzusszint:** A kurzusszinten kialakított csoportos részvétel az adott kurzuson belül meghatározott összes tevékenység alapvető részvételi módja.
- **Tevékenységszint:** A csoportokat támogató egyes tevékenységek meghatározhatják saját csoportosítási módjait.

A következő „érvényesítés” és „alapértelmezett csoportosítás” beállítás alkalmazása az önértékelők e-learning felületén nem volt szükséges.

Felvehetőség

A felvehetőség meghatározásával a kurzus elérhetővé tehető, vagy éppen elrejthető a felhasználók számára. Az elrejtett kurzust csak a szerkesztői jogosultsággal rendelkező személyek láthatják. A kurzusfelvételi kulcs belépési kódként működik, melynek ismerete nélkül nem lehet csatlakozni a kurzushoz. Az oktatási programokba – a szükséges feltételek megadását követően – vendégként is be lehet kapcsolódni, ha a kurzus szervezője ezt engedélyezi.

Nyelv

A rendelkezésre álló négy nyelv (német, angol, francia, magyar) egyikének kiválasztásával a rendszer kezelőfelületének nyelvi beállítása végezhető el.

Szerep átnevezése

A szerep átnevezése opcióval megváltoztatható az egyes szerepek elnevezése a kurzusban, például az „Oktató” helyett használható a „Moderátor” vagy a „Projektvezető” forma. Az átnevezés a szerephez tartozó engedélyeket nem befolyásolja, csupán a megjelenő név módosul. Ezzel a lehetőséggel az önértékelés során nem élt a projektvezetés.

Pontok

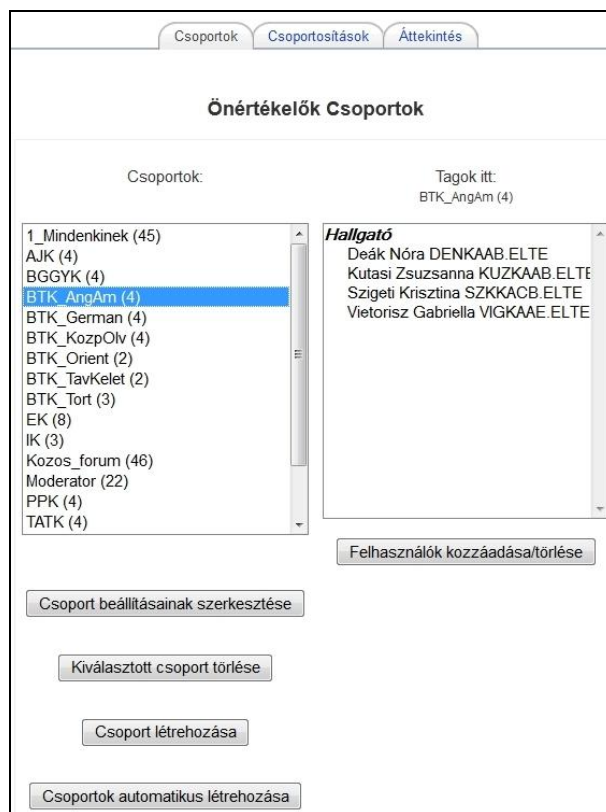
Az „Adminisztráció” belül a következő beállítási lehetőség a „Pontozói jelentés” megtekintése. Ezt a funkciót az ELTE könyvtárainak hálózata az önértékelés során nem használta.

Eredmények

Az „Eredmények” menüpont által kínált eredményjelentés-készítési funkciót sem használta az ELTE könyvtárainak hálózata az önértékelés során.

Csoportok

Az önértékelésben részt vevő minden munkatárs a különböző együttműködési rendszerekben betöltött szerepe alapján több csoport munkájába is bekapcsolódott. Az egyes csoportok létrehozását és a már meglévők kezelését, átalakítását biztosító felületen 18 csoport került kialakításra. Az egyes csoportok elnevezése mögötti kerek zárójelben a tagok száma látható. A csoport nevére kattintva megjelennek a résztvevők nevei, a kurzusban betöltött szerepük szerinti sorrendben, elől az oktatói, utána a nem szerkesztői oktatói, majd a hallgatói jogosultsággal rendelkező személyek, illetve azok, akik a csoportban több különböző szerepet töltenek be egyszerre. Szerkesztői jogosultság birtokában a csoportok átnevezhetők, leírásuk átszerkeszthető, a „Felhasználók hozzáadása/törlése” funkció bekapcsolásával az összetételük is megváltoztatható (5. ábra).

5. ábra Csoportok szerkesztése a Moodle-ban

Ügyfélszolgálat

Az „Adminisztráció” soron következő elemének kiválasztásával szöveges üzenet küldhető az e-learning ügyfélszolgálatra. Az ELTE e-learning

rendszerének használatával kapcsolatos technikai segítségnyújtás ügyfélszolgálati pontjai az alábbi karokon működnek: Állam- és Jogtudományi Kar, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Bölcsészettudományi Kar, Informatikai Kar, Pedagógikum Központ, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Tanító- és Óvóképző Kar, Természettudományi Kar.

Kurzustartalom másolása

A funkció használatával minden szerkesztői jogosultsággal rendelkező felhasználó egy már létező e-learning kurzus egészét vagy részeit másolhatja át egy másik kurzusfelületre, a saját számítógépre történő letöltés lépése nélkül.

Kurzustartalom letöltése

A menüpontot kiválasztva a teljes kurzustartalom zip fájlként tömörített változata tölthető le a felhasználó saját számítógépre. Az önértékelés során különösen fontos volt, hogy minden használt, illetve keletkezett dokumentum meg legyen őrizve, ebben nyújtott segítséget a kurzustartalom letöltésének a lehetősége.

Vendég meghívása

A kurzusba vendégként bekapcsolódó személyek kiválasztására van lehetőség. A vendégek kizárólag olvasói jogosultsággal rendelkeznek, nincs lehetőségük tartalmak generálására és módosítására. A vendégek beléptetése történhet beiratkozási kulccsal vagy a nélkül.

Visszaállítás

Egy adott kurzus előzetes mentését követően ez a funkció biztosítja a tartalom minden elemének visszatölthetőségét, visszaállítását.

Importálás

Tevékenységek és csoportok importálhatók már meglévő kurzusból, melyre akkor van lehetőség, ha más kurzusnak a szerkesztő oktatói vagyunk.

Jelentések

A funkció a rendszer által naplózott események teljes körű áttekintését adja. Szerkesztőként választhatunk a megtekinteni kívánt kurzusok, a kurzuson belül működő csoportok és a résztvevők közül. Megadható, hogy a naplóbejegyzés minden tevékenységet tartalmazzon, vagy csak a kurzus bizonyos összetevőivel (fórumaival, mappáival, fájljaival) kapcsolatos tevékenységeket mutassa. Beállíthatók továbbá a lépések típusai is (minden lépés, nézet, hozzáadás, frissítés, törlés, minden változás). A lekérdezési szempontoknak megfelelően elkészült naplóbejegyzés több különböző formátumban jeleníthető meg, megnézhető az e-learning oldalon, letölthető szöveges, Excel és ODS formátumban. A beállított paraméterekkel lekérdezhetők egy adott nap naplóbejegyzései, de figyelemmel kísérhető a kurzusban jelenleg folytatott tevékenység is (6. ábra).

Válassza ki a látni kívánt naplóbejegyzéseket:

Vagy nézze a jelenlegi tevékenységet:

[Folyamatos napló a legutolsó óráról](#)

[Tevékenységről szóló jelentés](#)

[Jelentés a részvételről](#)

6. ábra **Jelentések és naplóbejegyzések lekérdezése**

Kérdések

A menüpont a rendszerbe már felvitt, különböző kategóriák szerint rendezett tesztkérdések adatbázisának elérését teszi lehetővé. Az önértékelés folyamatában ez a modul nem került felhasználásra.

Fájlok

Az opció kiválasztásával az adott kurzushoz tartozó teljes fájlrendszer áttekintésére van lehetőség. A kurzusban tárolt fájlok kijelölését követően csoportos műveletek végezhetők velük, például áthelyezhetők más könyvtárba, átnevezhetők, törölhetők, illetve a kijelölt fájlok csoportjából tömörített archívum készíthető, melyre a rendszer visszaállításakor lehet szükség, valamint létrehozható a

kurzusban új könyvtár is, melybe a számítógépen lévő fájlok és mappák tölthetők fel (7. ábra).

Profil

A menüpont a felhasználók saját profiljának beállítási lehetőségeit tartalmazza. A kötelező és lehetséges adatok megadásával tetszőleges részletességgel közölhetők információk. Lényeges, hogy az e-mail cím rovatban élő, rendszeresen olvasott cím legyen feltüntetve, mivel a fórum-hozzászólásokról küldött értesítéseket a rendszer erre az e-mail címre továbbítja (8. ábra). A szervezeti önértékelésben részt vevő, az ELTE különböző szervezeti egységeiben dolgozó munkatársak és a moderátorok számára nagyon hasznos volt, hogy a projekt indulásától kezdve rendelkezésükre állt ez a kapcsolattartást megkönnyítő funkció.

7. ábra Mappák és fájlok kezelési lehetőségei

8. ábra Felhasználói profil a Moodle-ban

Önértékelés az e-learning felületen

A szervezeti önértékelésben résztvevők munkájuk során az e-learning felület nyújtotta lehetőségek és együttműködési formák közül az alábbi – az elvárt feladatok megvalósítását leginkább megkönnyítő – funkciókat használták.

Az önértékelés előkészítése

Az értékelés megkezdésekor egy-egy könyvtárról a következő adatokat rögzítették egy közös dokumentumban: a könyvtár címe, telefonszáma, az önértékelési csoport vezetőjének neve és elérhetősége, az önértékelési csoport tagjainak neve és elérhetősége, végül pedig az önértékelési csoport külső moderátorának neve és elérhetősége. A dokumentum e-learning felületen történő közzététele jelentősen megkönnyítette a résztvevők egymás közötti kapcsolattartását.

Az önértékelők képzése

Az értékelést végző csoportok heterogén összetétele és a Moodle rendszer kezelésével kapcsolatos eltérő előismeretei miatt az új munka- és kommunikációs felület funkcióinak elsajátításához a résztvevők két alkalommal kaptak tájékoztatást és képzést. Az első alkalommal az e-learning felületének általános bemutatása mellett, az önértékelők motiválása és támogatása volt a cél. Az oktatáson bemutatott prezentációkat – melyek kiegészültek különböző szakirodalmi forrásokkal is – önálló mappában gyűjtötték össze, annak érdekében, hogy az önértékelés során mindvégig hozzáférhetőek legyenek minden munkatárs számára. A második tréning a Moodle felületének az önértékelő csoportok számára elkészített változatát mutatta be: a közös és a csoportok saját fórumainak használatát, a fájlok feltöltésének és kezelésének lehetőségeit, a különböző munkaanyagok verzióinak jelölési rendszerét, illetve a fájlok elnevezésének rendjét.

Útmutató az önértékeléshez

Az önértékelők képzésével párhuzamosan kezdetét vette az értékelés vezérfonalául szolgáló Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszernek az ELTE könyvtári hálózatára szabott változatának kidolgozása. Az intézményspecifikus elemeket tartalmazó útmutató összeállításához szükséges szakmai háttéranyagokat, segédleteket és korábbi felméréseket az önértékelés közös e-learning felületén érthette el az útmutató létrehozásáért felelős

munkacsoport. Az útmutató szerkesztése során annak minden verzióját megőrizték. Az értékelést irányító team által kidolgozott, az önértékelés szakmai szempontjait tartalmazó végső útmutató és önértékelési segédletek e-learning felületen való közzététele jelentősen megkönnyítette az önértékelő csoportok munkáját.

Az önértékelés kritériumai

A Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszerben szereplő minden kritérium és alkritérium tartalmának és értelmezésének pontosítása érdekében az értékelést irányító team kritériumonként önálló segédleteket készített, melyek szerkezeti felépítésüket tekintve a következő rovatokat tartalmazták:

- a kritérium sorszáma és megnevezése,
- az alkritériumok rendszere és más alkritériumokkal való kapcsolatának grafikus ábrázolása,
- a kritérium meghatározása,
- a kritérium kulcsfontosságú ismérvei,
- a bizonyítékként felhasználható kötelező dokumentumok,
- a bizonyítékként felhasználható ajánlott dokumentumok,
- a bizonyítékként felhasználható egyéb dokumentumok,
- fogalommagyarázat.

Az értékelő lapok

Az értékelőlapok szerkezetének kialakítására és könnyű használhatóságára kiemelt figyelmet fordított a projekt vezetése. Minden alkritériumhoz önálló szöveges fájl készült, mely a következő adatelemeket tartalmazta:

- a kritérium sorszáma és megnevezése,
- a kritérium rövid leírása,
- az alkritérium sorszáma és megnevezése,
- a bizonyítékként felhasználható kötelező dokumentumok,
- a bizonyítékként felhasználható ajánlott dokumentumok,
- az alkritérium pontozása,
- az alkritériummal kapcsolatos erősségek,
- az alkritériummal kapcsolatos fejlesztendő területek,
- az alkritériummal kapcsolatos intézkedési elemek,
- az alkritérium vizsgálandó kérdései/megállapítások/bizonyítékok.

Az alkritériumok értékelőlapjait az önértékelők az e-learning felületen létrehozott mappából tölthették le saját számítógépükre.

Az önértékelés fórumai

Az önértékelés projektszintű kommunikációjának egyik fontos eleme volt az e-learning rendszerben létrehozott közös fórum. A résztvevők – a fórum beállításai alapján – szabadon indíthattak új témákat, de hozzászólhattak már létező témához is, akár csatolt állományok egyidejű feltöltésével. A konzultációs napok megszervezésében, a meghívók és a program továbbításában nagy segítséget jelentett a fórum alkalmazása. A közös fórum mellett, az értékelő teameken belüli információáramlás elősegítésére a csoportok számára önálló fórumok kialakítására került sor, melyek kiváló lehetőséget nyújtottak az értékelés folyamata közben felmerült szakmai és technikai jellegű kérdések egyeztetésére, az e-learning felületre feltöltött dokumentumokkal kapcsolatos egyéni vélemények, észrevételek megfogalmazására és a határidős feladatok nyomonkövetésére. Az önértékelő teamek saját fórumait kizárólag a csoporttagok és a csoport moderátora láthatták. A projekt előrehaladtával az egyre nagyobb számban jelentkező hozzászólások követését segítette, hogy a rendszer a fórumra küldött üzenetekből – a 30 perces módosítási, törlési lehetőség eltételével – másolatot küldött e-

mailben a feliratkozott tagoknak. A fórumok használatával sikerült elérni, hogy az ELTE különböző szervezeti egységeiben dolgozó munkatársak a közös virtuális felületen igazi csapatként tudtak együttműködni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az e-mailen történő üzenetváltáshoz képest a fórumok jóval hatékonyabb kommunikációs eszközként működtek (9. ábra).

Az önértékelő csoportok dokumentációs felülete

Az önértékelés megkezdésekor minden munkacsoport kritériumonként és alkritériumonként összegyűjtötte azokat a dokumentumokat, amelyek az értékelés eredményeként megfogalmazott állítások bizonyítékául szolgálhattak. A kötelező, ajánlott és egyéb dokumentumokat önálló könyvtárban, szöveges fájlok formájában helyezték el az egyes csoportok e-learning felületén. A fájlok feltöltésével és közzétételével sikerült minimális szintre csökkenteni a csoportokon belül a bizonyítékok felkutatásának párhuzamosságait, mely hatékonyabb időgazdálkodást eredményezett. A 2010-ben folytatott szervezeti önértékelés eredményeit, az egyes önértékelő csoportok konszenzuson alapuló

Általános fórumok				
Fórum	Leírás	Viták	Feliratkozott	
Általános fórum	A K21 2011. évi munkájának általános fórumai	32	Igen	
Projektmenedzsment fórum	A projektmenedzsment fórumai. Tagok: - Ficzkó Zsuzsanna - Kálóczi Katalin - csoportvezetők	2	Igen	
Folyamatleltár	A folyamatleltár készítésével kapcsolatos fórum	1	Igen	
Általános hírek, szervezkedés stb. - Hírfórum	Általános hírek és közlemények	8	Igen	
Tanulási fórumok				
Szakasz	Fórum	Leírás	Viták	Feliratkozott
2	Mit olvastam? - fórum	Mindenki számára hasznos olvasmányok ajánlása.	3	Igen
	Mintadokumentumok - fórum	Mintadokumentumokkal kapcsolatos fórumtémák	3	Igen
3	Könyvtárvezetők - fórum	Az önértékelésben résztvevő könyvtárak vezetőinek fórumai	10	Nem

9. ábra Az önértékelők néhány fóruma

megállapításait és pontozását tartalmazó dokumentumok a projekt e-learning felületén önálló, az értékelést végző könyvtárak szerint létrehozott mappákba kerültek feltöltésre és archiválásra. A gyűjtemény részét képezik az önértékelő csoportok találkozóin készült emlékeztetők és jegyzőkönyvek, valamint az projekt lezárásakor bemutatott egyéni összegző prezentációk is.

Emlékeztetők, jegyzőkönyvek

A projekt időtartama alatt az önértékelő csoportok és a moderátorok együtt és külön-külön is számos konzultációs és prezentációs napot tartottak, amelyeken közösen vitatták meg az önértékelés során felmerült kérdéseket és nehézségeket, valamint az értékelő lapokkal és a pontozási rendszerrel kapcsolatos bizonytalanságokat. Előfordult, hogy néhányan nem tudtak részt venni az értekezleteken, számukra nagyon hasznosnak bizonyultak az összejegyzetek témáit és megállapításait részletesen rögzítő emlékeztetők és jegyzőkönyvek. A dokumentumok tartalmazták az értekezlet összehívásának okát, címét, témáit, a résztvevők számát, név szerinti listáját (mellékelt jelenléti ív formájában), az emlékeztető készítőjének nevét, a találkozó helyszínét és időpontját, valamint a következő konzultációs nap idejét.

Wiki – a gyakran ismételt kérdések tárhelye

A Moodle wikimoduljában az értékelést irányító team az önértékeléssel és a Moodle kezelésével, beállításával kapcsolatos gyakran ismételt kérdések (GYIK) és válaszaik gyűjteményét hozta létre. A kérdések témakörönkénti csoportosításával egy – elsősorban a gyors tájékozódást segítő – felület készült el, melynek szerkesztésébe minden résztvevő bekapcsolódhatott a tartalom hozzáadása, bővítése vagy módosítása céljából.

Külső honlapok csatlakoztatása az e-learning felülethez

Az e-learning rendszer „Honlap hozzáadása” funkciójának használatával távoli online tartalmak bekapcsolására is lehetőség volt, ezáltal a megadott URL címekhez tartozó külső weboldalak a közös felületen elérhetővé tett anyagok szerves részévé váltak, a Moodle rendszerének felesleges megterhelése nélkül. A szervezeti önértékelés során a projekt vezetése a témakör válogatott külföldi szakirodalmának szemlélését bocsátotta a munkatársak rendelkezésére ílymódon.

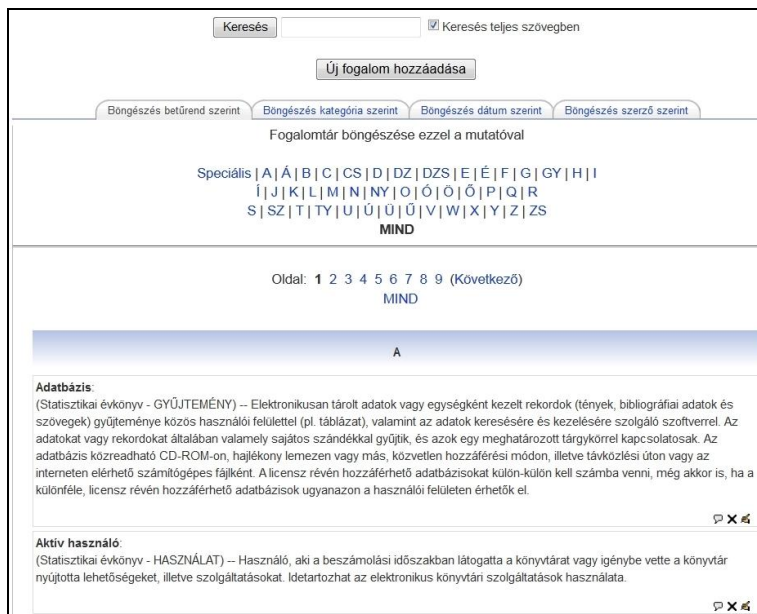
Fogalomtár

A Moodle fogalomtármodulja segítségével az egyes könyvtári vonatkozású statisztikai fogalmak meghatározásának szótárszerű gyűjteménye jött létre. Ezeknek a fogalmaknak az egységes értelmezése elengedhetetlen volt az önértékelés eredményessége szempontjából. A fogalomtár szerkezete a hagyományos szótárak felépítésének felett meg, a kifejezések és szócikkek betűrendben követték egymást. Előnye viszont egy nyomtatott szótárral szemben, hogy az önértékelésben résztvevők közösen hozhatták létre és fejleszthették. A szócikkek végén található három ikon közül az elsővel megjegyzést lehetett hozzáfűzni az eredeti szócikkhez, a másodikkal törölhetővé vált az adott szócikk, a harmadik ikont választva pedig a már létező szócikk szövegét szerkeszthették. A szócikkhez legfeljebb 20MB méretű fájlt is csatolhattak. A fogalomtárban rögzített kifejezések különböző módon kereshetők, lehet böngészni a szócikkek betűrendje szerint, a megadott kategóriák alapján, a szócikk felvitelének dátuma és szerzőjének neve szerint is, emellett lehetőség van rá, hogy a fogalmakra mutató hivatkozások automatikusan jöjjenek létre a kurzusban az adott fogalom összes előfordulásánál (10. ábra).

Összefoglalás

Az ELTE könyvtári hálózatának önértékelése során a Moodle mindvégig megbízható technikai hátteret adott. Az együttműködés térbeli és időbeli korlátait áthidaló e-learning rendszer egyszerre nyújtott közösségi teret, kommunikációs csatornát és a résztvevők tudásmegosztását támogató felületet. Mindazonáltal a következő, 2013-ban tervezett önértékelésre készülve az alábbi tapasztaltok vonhatók le:

- Az e-learning felület kiépítése, működtetése és folyamatos fejlesztése fokozott körültekintést igényel. A tevékenységért felelős személytől/ személyektől megfelelő szintű felkészültséget kíván meg. Ésszerű feladatmegosztás kialakításával a rendszer minden szegmensére kellő figyelem fordítható.
- Az egyes résztvevőkhöz rendelt felhasználói jogkörök megállapítását az elvárt feladatoknak és tevékenységeknek megfelelően célszerű még idejében megtervezni. A hatáskörök kijelölését vagy a korábbi szerepkörök módosítását már a projekt megkezdése előtt el kell végezni.

10. ábra Az önértékelők közös fogalomtára

- A Moodle rendszert bemutató képzések megszervezése az önértékelésbe bekapcsolódó új munkatársak esetében központi kérdés. Az e-learning felülettel kapcsolatos ismeretek elsajátítása és a rendszer magabiztos kezelése kulcsfontosságú a projekt sikeressége szempontjából.
- A következő önértékelés megkezdésekor ösztönözni kell a résztvevőket a közös és csoportfórumok használatára, hogy a többség érdeklődésére számot tartó kérdések és javaslatok közreadásának legfőbb színtereivé válhassanak.
- A fórumbejegyzések létrehozásakor törekedni kell arra, hogy a hozzászólások mindig a megfelelő fórumban történjenek, így biztosítva azt, hogy a címében megjelölt témák iránt érdeklődők a számukra releváns információkat olvashassák.
- Az e-learning fájlrendszerének kialakításakor, a különböző fájlok elnevezésében javasolt az ékezetes karakterek mellőzése, mert ezeket a Moodle rendszer automatikusan és kíméletlenül alakítja át (pl. önértékelés_ emlékeztetői.doc kiinduló fájlnevből oenertekeles_ emlekeztetoei.doc lesz), továbbá az egyes változatok nyomkövetéséhez nem nélkülözhető a dokumentumok keletkezési idejének és verziószámának megadása sem.
- A Moodle-ben rendelkezésre álló jelentések és naplóbejegyzések kiértékelésével a külső moderátorok még hatékonyabban működhetnek, látva csoportjuk aktivitásának alakulását az e-learning

rendszerben, a megfelelő pillanatban tudnak segítséget nyújtani a résztvevőknek.

- Felkészülve a rendszer esetleges működési zavaraira vagy a verzióváltásokra, célszerű meghatározott időközönként biztonsági mentést készíteni az e-learning felületen létrehozott tartalmak és tevékenységek hosszú távú megőrzése érdekében.

Mindezeket figyelembe véve megállapítható, hogy a Moodle alkalmazása az önértékelés folyamatában jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a korábbinál szorosabb és hatékonyabb együttműködés alakulhasson ki az ELTE könyv-tárai és könyvtárosai között. A tapasztalatok alapján valószínűsíthető, hogy a rendszert más könyv-tárak is sikeresen alkalmazhatják önértékelési tevékenységük támogatására.

Jegyzetek

- [1] VIDRA SZABÓ Ferenc (összeáll.): „Könyvtári minőségfejlesztés 21” program: projektleírás, eredmények, javaslatok. NKA 2139/0086 Elérhetősége: http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/nka_palyazat_beszamolo.rf (Letöltés ideje: 2012. április 9.)
- [2] 12/2010. (III. 11.) OKM rendelet - a Minősített Könyvtár cím és a Könyvtári Minőségi Díj adományozásáról. = Magyar Közlöny, 34. sz. 2010. p. 10172–10173.

- [3] A pályázati kiírásban szereplő útmutató elérhetősége:
<http://www.nefmi.gov.hu/kultura/konyvtarszakmai/kke-k-utmutato-100616> (Letöltés ideje: 2012. április 10.)
- [4] VIDRA SZABÓ Ferenc: Könyvtári Közös Értékelési Keretrendszer: a könyvtári önértékelés szakmai szempontjai. Budapest, KI, 2010. (A jó gyakorlat a könyvtári minőségirányítás bevezetéséhez, ISSN 1789-1280, 3.) ISBN 978-963-201-637-5 p. 5.
- [5] NAGY GÁBOR Zsolt: A MOODLE tanulási környezet a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Alkalmazott Pedagógiai és Pszichológiai Intézetének mindennapjaiban. = Tudományos Közlemények, 25. sz. 2011. p. 298.
- [6] NAGY GÁBOR Zsolt idézett cikkében a keretrendszer kifejezés helyett a tanulásmenedzsmentrendszer használatát javasolja.
- [7] MOLNÁR György – HORVÁTH Cz. János: Tapasztalatok elektronikus tanulási környezetről: a Moodle oktatási keretrendszer leírása, használata. = Híradástechnika, 65. köt. 5–6. sz. 2010. p. 31.
- [8] Az adatok forrása a Moodle honlapja. Elérhetősége:
<http://moodle.org/sites/> (Letöltés ideje: 2012. április 10.)

Irodalom

CZEGLÉDI László: E-learning könyvtár: a fogalom és a megvalósítás. = TMT, 54. köt. 8. sz. 2007. p. 353–358.

HORVÁTH Ernő: MOODLE: egy ingyenes e-learning keretrendszer. = Linuxvilág, 5. köt. 11. sz. 2004. p. 58–63.

LENGYEL Péter: A Moodle e-Learning keretrendszer alkalmazásának tapasztalatai. = Agrártudományi közlemények, 29. sz. 2008. p. 129–133.

SZABÓ Zoltán: IskolaPortál – Moodle harmadszor. = Linuxvilág, 7. köt. 5. sz. 2006. p. 39–43.

TÓTH Zsolt – BESSENYEI István: A konstruktivisták oktatás környezete és a Moodle. = Információs társadalom, 8. köt. 3. sz. 2008. p. 41–50.

VIDA Andrea: E-learning 2.0?: tapasztalatok a Moodle rendszerben informatikai kurzusokon. = Könyvtári levelező/lap, 21. köt. 7. sz. 2009. p. 3–9.

Beérkezett: 2012. VI. 11-én.

Hírforrássá válik a YouTube

A magánszemélyek által a különböző eseményekről készített és a YouTube honlapjára feltöltött videók egyre gyakrabban szerepelnek a hírekben. Például, a tavaly Japánt sújtó földrengés és szökőár után sokan a videomegosztóról jutottak információkhoz. A katasztrófát követő hét napban a 20 leggyakrabban megtekintett videó mindegyike kapcsolódott valamilyen formában a cunamihoz. Ezekre a felvételekre összesen több mint 96 milliószor kattintottak a látogatók.

A kutatók megvizsgálták a *Hírek* kategóriában megtalálható legnépszerűbb anyagokat és elemezték ezeket a tartalmuk, a témájuk és a népszerűségük alapján. Kimutatták, hogy szinte szimbiózis alakult ki az emberek és a hírközlő szervezetek között, az emberek ugyanis feltöltik a videóikat a platformra, és ezzel párhuzamosan a tartalmakat megosztják a különböző hírcsatornákkal, kiadókkal is. A sajtóorgánumok pedig felhasználják a magánszemélyek felvételeit és ezeket integrálják a tudósításaikba.

A televízióadók és a felhasználók közötti kapcsolat a YouTube esetében – a többi platformhoz képest – az átlagosnál jóval dinamikusabb és sokoldalúbb. A videók több forrásból származnak, így sokkal részletesebb, az eseményeket jobban és több szempontból bemutató anyagok készíthetők.

/SG.hu Hírlevél, 2012. július 18., <http://www.sg.hu/>

(SzP)